

A young woman with long, wavy brown hair is looking down, her face partially obscured by her hair. She is wearing a light-colored, floral-patterned top. The background is a soft-focus field of green grass and small, light-colored flowers. The overall mood is contemplative and serene.

GERDA VAN
WAGENINGEN

Bloeiend vlas

Roman

Gerda van Wageningen

Bloeiend vlas

Uitgeverij Zomer & Keuning

Ongemakkelijk keken ze om zich heen. De twee jonge vrouwen die net uit de bus waren gestapt in 's-Gravendeel, werden overduidelijk aangehaakt door verschillende bewoners van dit dorp, waar Hester en haar oudere zuster Apollonia van Bergeyk heen waren gestuurd om daar voor hun oudtante Hendrika te gaan zorgen. Zo had moeder het hun verteld, of liever gezegd: opgedragen, zonder tegenspraak te dulden. Maar ze wisten beiden maar al te goed wat daar de achterliggende en niettemin onuitgesproken reden van was. Natuurlijk, tante Hendrika was twee weken geleden lelijk gevallen en had daarbij haar linkerbeen op meerdere plaatsen behoorlijk verwond. Ze had zelfs een week in het ziekenhuis gelegen omdat de artsen vreesden dat de wond zou gaan ontsteken, en daar kon een oudere en niet meer zo sterke vrouw immers gemakkelijk heel ziek van worden en mogelijk zelfs aan overlijden. Maar complicaties waren gelukkig uitgebleven, en nadat tante uit het ziekenhuis ontslagen was, had ze een brandbrief naar hun moeder gestuurd. Het gevolg daarvan was dat de beide zusters met grote tegenzin op reis hadden moeten gaan om de komende tijd voor de oude, knorrighe tante van hun moeder te zorgen. Tante Hendrika liep wel, had ze geschreven, maar dat kostte haar heel veel moeite en het was ook erg pijnlijk. Bovendien was het voor haar herstel noodzakelijk dat ze veel rust nam, had de dokter haar op het hart gedrukt. Nu keek een buurvrouw wel zo nu en dan naar haar om, maar dat kon natuurlijk niet te lang blijven duren en haar herstel zou minstens enkele maanden vergen.

Tante Hendrika was weduwe en had geen kinderen, dus ze woonde alleen. Ze wilde bovendien liefst geen vreemden over de vloer, die ze zou moeten betalen. En haar nicht Mieke had immers een paar dochters? Iedereen wist dat tante Hendrika nogal gierig was en op haar centen zat. Ze voelde zich vaak eenzaam nu ze niet goed meer uit de voeten kon, had ze haar nicht in Rotterdam laten weten. Dus zij

zat dringend om hulp verlegen, en wie kon haar beter helpen dan haar eigen familie in de vorm van een van beide achternichtjes, die immers geen van beiden werk hadden in deze voor veel mensen zo zware crisisjaren?

Ze moest een stok gebruiken om op de been te blijven, had ze geschreven, maar desondanks ging het lopen nog uiterst moeizaam. Op straat kon ze nauwelijks uit de voeten, en ze was bovendien al bijna tachtig. Ook had ze veel pijn. Daarom had ze bedacht dat een van de meisjes best een poosje bij haar zou kunnen komen logeren, om dan tegelijkertijd voor haar te zorgen. Had haar nicht haar niet onlangs geschreven dat hun situatie zo uitzichtloos was geworden, nu haar man en hun oudste dochter beiden hun baan waren kwijtgeraakt en er nauwelijks nog uitzicht was op ander werk? En al helemaal geen werk dat goed werd betaald? Had haar nicht niet eveneens gesuggereerd dat dit bij hen tot financiële zorgen leidde? Had het gezin niet noodgedwongen moeten verhuizen naar een goedkopere woning? Zo konden ze elkaar met gesloten beurs helpen, was de strekking van de brief geweest.

De moeder van Hester en Apollonia had toen stilletjes een diepe zucht geslaakt. Volgens haar zat de oude dame er best warmpjes bij, en ze had juist gehoopt op een royaal gebaar van haar tante. Maar haar man had slechts cynisch gelachen toen hij het hoorde van die brief, en vond het typisch iets voor 'de oude heks'. Zo noemde hij tante Hendrika altijd als niemand anders dan zijn eigen gezinsleden het horen kon.

Moeders brief uit Rotterdam was al een maand geleden verstuurd, en tot een week geleden was een antwoord uitgebleven. Maar nu tante zelf hulp nodig had, hoe waar dat ook mocht zijn, kwam er dus plotseling wel een reactie. Hester wist hoe haar moeder daar vanbinnen over dacht, al had moeder er geen woord over gezegd. Maar zo ging dat soms. Dan begreep ze haar moeder zonder er met elkaar over te praten.

Dus hadden haar ouders hun trots opzijgezet en de oude dame geantwoord dat beide meisjes zouden komen, zodat ze

de zorg voor tante samen konden delen. Vader Van Bergeyk had er cynisch maar wel praktisch zijn goedkeuring aan gegeven dat zijn dochters een poosje buiten de stad zouden gaan wonen. De twee meisjes konden daarom meteen hun boeltje pakken in de oude koffers van hun oma die een jaar geleden overleden was. Die koffers hadden na de verdeling van haar boedel onder haar kinderen bij hen op zolder gelegen.

Hester beet op haar lip. Hun ouders schaamden zich voor de werkloosheid die haar vader totaal niet had zien aankomen, en die hem helemaal uit zijn doen had gebracht. De steun die haar vader sindsdien kreeg, was uiterst karig en zou ook niet zo lang duren, terwijl ze tot voor kort gewend waren het best goed te hebben. Tante had dus blijkbaar gedacht dat hun logeerpartij een verlichting voor het gezin zou betekenen, omdat er dan minder mensen in huis waren die moesten eten. En dat was natuurlijk ook zo. Maar ze zou zeker ook gedacht hebben aan het feit dat ze op die manier bijna gratis goede zorg zou krijgen. Ach, de ene hand waste zo de andere, en het was nu eenmaal niet anders in deze moeilijke tijden die zo veel mensen troffen. Ze waren immers bij lange na de enigen niet!

Ook Apollonia had bij diezelfde ontslagronde in het havenbedrijf haar baan op hetzelfde kantoor als haar vader verloren, waar ze al vier jaar lang als typiste had gewerkt. En een paar dagen later had haar verloofde haar verteld dat hij verliefd was geworden op een ander, dus van een huwelijk kon niet langer sprake zijn.

Hester trok een strak gezicht. Ze had zo haar eigen mening over het huwelijk, maar ook daar kon ze vanzelfsprekend niet veel over zeggen, want dat zou alleen maar boze blikken opleveren. Zelf was ze na de mulo naar een vormingsklas gegaan. Dat was een jaar waarin meisjes die verder mochten leren alsnog de nuttige kennis van huishoudelijke zaken werd bijgebracht. Veel mensen vonden dergelijke kennis veel nuttiger voor een vrouw dan boekenwijsheid.

Hester zuchtte voor de zoveelste keer stilletjes voor zich

uit, en ze probeerde zich niets aan te trekken van de nieuwsgierige blikken van de dorpingen. Ze rechtte haar rug en glimlachte maar eens vriendelijk naar een haar onbekende vrouw, die echter haastig doorliep en verder niets zei.

Na de vormingsklas was ze thuisgebleven om moeder te helpen toen ze nog in dat grote huis woonden en vader niet wilde dat een van zijn dochters zich als dienstmeid zou verhuren. Daar voelde hij zich toen nog te goed voor. En Hester was een knap meisje. De jongemannen zouden vast en zeker voor haar in de rij staan, en het zou niet lang duren eer ze aan de arm van een van die kerels naar het altaar zou schrijden, was zijn vaste overtuiging. Hester had daar zelf andere gedachten over, maar dat was ook zo iets waar ze maar liever niet over praatte. Ze had immers een nare ervaring gehad waar haar ouders niets vanaf wisten. Waar niemand iets vanaf wist, trouwens, en dat moest vooral zo blijven!

‘Ze gapen ons aan alsof we van de maan komen,’ mompelde Apollonia ondertussen somber. Hester moest op dat moment zelfs moeite doen om haar gedachten weer te houden bij wat er gebeurde en een onverwachte glimlach te verbergen.

‘Vind je het gek? Wij met onze moderne stadse kleren, met kort haar en gepoederde wangen en zelfs met lippenstift op? Dat zijn ze hier in dit boerengat blijkbaar niet gewend. Ze vinden ons vreemd en wuft, veronderstel ik.’

‘Dat zal best, maar wat moeten wij hier de komende tijd tussen het stro en de paardenpoep? Zie je die bergen rommel midden in de dorpsstraat? Geen idee waar dat goed voor is! Auto’s zie je hier nauwelijks, maar des te meer paard-en-wagens en zelfs handkarren. Het lijkt wel of de tijd hier heeft stilgestaan.’

‘Die bergen rommel, zoals jij dat noemt, zal wel het vlas zijn waar mama over vertelde.’

‘Het is al jaren geleden dat we bij oom Klaas en tante Hendrika op bezoek zijn geweest.’

‘Toen oom begraven werd, werden wij nog te klein gevonden om mee te gaan naar de begrafenis, en sindsdien kwam

tante Hendrika zo nu en dan een paar dagen naar de stad. Dan logeerde ze lekker goedkoop bij ons. Ik vond haar nogal een mopperkont.’

‘Misschien is zij ook te wuft voor dit boerengat?’ mompelde Apollonia met een zucht.

‘Weet jij eigenlijk waar we precies heen moeten?’ vroeg Hester op aarzelende toon.

‘Nee, maar ik heb het adres opgeschreven. We kunnen beter de weg vragen, in plaats van eindeloos te lopen zoeken. Hé daar!’ Ze sprak een van de jongemannen aan, die nog net niet met zijn mond open naar de twee onbekende stadse vrouwen stond te gapen. ‘We moeten naar mevrouw De Man. Hendrika de Man. Je ziet er snugger uit, dus je weet vast wel waar zij woont.’ Dat laatste klonk spottend, en Apollonia lachte oogverblindend naar de overdonderde knul, die prompt een kleur als vuur kreeg en hikkend antwoord gaf.

‘Daarginds, mevrouw. Bij dat witte huis de hoek om en dan...’

Apollonia luisterde niet eens verder, maar begon meteen stevig door te lopen.

‘Dank je,’ knikte Hester nog snel, omdat Apollonia al een heel eind voor haar uit liep en ze zich dus moest haasten om haar in te halen.

Tante Hendrika was een tante van moeder en ze was dus hun oudtante. Ze hadden haar vroeger zo nu en dan opgezocht toen oom Klaas nog leefde, maar dat was zeker al een jaar of tien geleden en Hester herinnerde zich er niet zo veel meer van. Kinderen had het echtpaar nooit gekregen. Moeder beweerde dat dit een groot verdriet voor hen was geweest, maar het was blijkbaar Gods wil geweest en daar moest een eenvoudig mens zich bij neerleggen. Moeder had nog een broer en een zus, maar die hadden ooit ruzie gehad met oom Klaas, of in ieder geval grote onenigheid in verband met een geldkwestie, en die zagen de rest van de familie niet meer sinds die tijd. Het was nu dus niet meer dan hun christenplicht om de oude vrouw te helpen nu ze hulpbehoefte

vend was geworden, had moeder met een plechtig gezicht volgehouden. Maar haar beide dochters hadden in eerste instantie behoorlijk tegengesputterd om voor een periode van minstens enkele weken naar hun oudtante te worden gestuurd, om daar voorlopig voor de oude vrouw te gaan zorgen.

Hester haalde nog eens diep adem, glimlachte nog even naar de verblufte jonge kerels die hen nog steeds ongegeneerd nakeken en haastte zich toen om haar oudere zuster weer in te halen.

Haar koffer was zwaarder dan verwacht nu ze er een stuk mee door het dorp moest zeulen, bedacht ze ondertussen terwijl het zweet op haar voorhoofd verscheen. Het was een tamelijk warme dag in april en ze had haar winterjas nog aan, omdat moeder bang was dat ze kou zou vatten tijdens de reis. Ze was zich er pijnlijk van bewust dat zij en Apollonia nogal wat opzien baarden.

Bij het aangewezen witte huis sloegen ze de hoek om. Er strekte zich daar een met bomen omzoomde laan voor hen uit, met aan de linkerkant een brede sloot. De huizen daarachter hadden elk een eigen bruggetje over die sloot. Het waren deftige huizen die nog maar een jaar of vijftien geleden gebouwd waren. De bomen in de laan begonnen nu zo ver uit te lopen dat het groen de laan een lieflijk uiterlijk gaf. Hester herinnerde zich ineens weer dat de oude tante Hendrika in een van die huizen woonde en niet in de rij veel eenvoudiger huizen aan de andere kant van de weg.

Deze laan was veel mooier dan de eindeloze rijen huizen in de stad, dacht Hester. Het gezin Van Bergeyk was onlangs verhuisd naar een veel kleiner en daarom goedkoper huis. Ook dat was uit noodzaak geboren, al beweerde moeder elke dag minstens drie keer dat ze opnieuw gingen verhuizen zodra het weer beter ging met het land en vader weer werk had gevonden. Dan zouden ze er het geld weer voor hebben om in een mooier huis te kunnen wonen. Maar de vooruitzichten waren nog steeds somber vanwege de aanhoudende crisis.

Apollonia sprak een vrouw aan die in een van de voortuinen het grind aanharkte. Opnieuw merkte Hester hoe zij beiden vol nieuwsgierigheid werden opgenomen. Achter hun rug zouden ze vandaag het gesprek van de dag vormen, vermoedde ze. Dat kon moeilijk anders in een rustig dorp waarin elke kleinigheid wel nieuws moest betekenen.

Het was een sombere tijd in het land. Hier zou dat heus niet veel anders zijn dan in de grote stad. Ze zuchtte en haalde nog maar eens een keer diep adem. Ze moesten voor tante gaan zorgen, en tegelijkertijd waren zij en haar zuster voorlopig goedkoop onder de pannen. In ruil voor kost en inwoning was tante uit de brand geholpen, en thuis bleef er dan wat meer geld over voor hun jongere broertje Manus, het nakomertje, die nog op school zat en die van vader de hbs moest kunnen afmaken, wat het ook mocht kosten. Al moest hij er het brood voor uit zijn mond sparen, zoals vader dat uitdrukte. Als er dan weer betere tijden zouden aanbreken – en vader geloofde er heilig in dat dit niet lang meer zou duren nu de crisis al een jaar of vijf aan de gang was – konden ze allemaal weer werk krijgen en dan was de ellende van deze jaren weer snel genoeg vergeten. Hester hoopte dat hij gelijk zou krijgen, maar ze betwijfelde dat.

De ellende van de economische malaise was in 1929 begonnen aan de andere kant van de wereld, maar was al snel naar hun deel van de wereld overgeslagen. En als het met de bedrijven slecht ging, was dat niet anders met de mensen die er hun brood moesten verdienen. Wie nog wel werk had, was alle dagen bang voor wat er mogelijk nog komen ging, en om dan ook op straat te worden gezet, zoals al zoveel anderen was overkomen. Wie geen werk had, wel, steun trekken was immers iets waar de mensen zich diep voor schaamden, al hadden ze nog zo hard gewerkt en al konden ze er niets aan doen dat het slecht ging met de bedrijven. Dat was ook zo met de bedrijven in de haven van Rotterdam, waar nog maar een paar jaar geleden de bomen tot in de hemel leken te groeien.

Hester zag hoe twee meisjes elkaar aanstootten en gieche-

lend wegliepen. Ze keek snel naar beneden. Nee, ze had geen modder of andere viezigheid aan haar schoenen. Geen vlekken op haar kleren. Ze kon niets zien waarom ze uitgelachen zouden kunnen worden. Behalve misschien omdat zij beiden stadse kleren droegen of omdat ze hun haar niet in een vlecht of knot droegen, maar ze het modern hadden laten afknippen. Dat was alweer even geleden, want van de steun kon je geen kapper betalen en het haar groeide nu dus vanzelf weer aan.

‘Hier moet het zijn.’ Apollonia keek monsterend naar een bruin stenen huis met groene luiken en met een erker aan de zijkant van het huis. ‘Veel te groot voor een oude vrouw alleen,’ vond ze. ‘Maar het is een heel wat mooier huis dan waar wij wonen, en zelfs waar wij vroeger woonden.’

‘Vroeger was oom Klaas vlasboer en hadden ze het goed. Dat zegt papa. Toen oom Klaas problemen met zijn gezondheid kreeg, heeft hij zijn bedrijf verkocht, ook al omdat er geen kinderen waren en hij dus ook geen opvolger had. Volgens papa was oom een welgesteld man. Ze hebben toen dit huis gekocht en vast nog een hoop geld overgehouden.’

‘Daar zal dan ook de onenigheid na zijn overlijden over zijn ontstaan,’ dacht Apollonia hardop.

‘Best mogelijk. Waar geld is, wachten de aasgieren om de hoek,’ mompelde Hester. ‘Maar het fijne weten wij er niet van.’

Apollonia was al over het tuinpad gelopen en had aan de koperen trekbel getrokken. Het duurde een hele tijd eer er gestommel te horen was. ‘Ik dacht net dat er niemand thuis was,’ mompelde Apollonia.

De deur ging eindelijk open. Een oude vrouw met grijs haar en een gerimpeld gezicht, die zwaar op een stok leunde en helemaal krom liep, staarde met kippige ogen naar buiten nadat ze de deur open had gedaan.

‘Nee maar, jullie moeten de meisjes van Mieke zijn! Waarom zijn jullie niet gewoon achterom gelopen? Lieve kinderen, ik had jullie niet eens herkend! Wat een dames zijn jullie geworden. Kom verder, kom toch verder.’

‘Ik was al bang dat u heel ons doopceel hier op de stoep zou gaan lichten,’ viel Apollonia haar nogal brutaal in de rede.

‘Kom toch verder. Ik ben zo opgelucht dat Mieke jullie zo snel hierheen heeft gestuurd. Ik durfde haar bijna niet om hulp te vragen, maar het kon niet anders.’

Het duurde wel tien minuten eer ze zaten. Hester had dorst na de lange reis. Voorafgaand aan de reis had ze maar weinig gedronken uit angst dat ze dan onderweg zou moeten plassen en daar geen gelegenheid voor zou zijn. Maar ze zei niets en keek nieuwsgierig om zich heen.

Het was een kamer ingericht zoals overal, stelde ze vast. Een eettafel met stoelen eromheen stond in het midden van de kamer, en er lag een kleed op de tafel om te voorkomen dat er vlekken in het hout zouden komen. De tafel stond recht onder de lamp. Aan weerszijden van de kachel stond een leunstoel. De kachel brandde zacht. Het was eigenlijk veel te warm in huis, maar misschien was dat nodig voor een oude vrouw die noodgedwongen in haar stoel moest blijven zitten? Er stond zelfs geen gebruikt theekopje op de tafel. In een dressoir stond duur serviesgoed te pronken en er was een theekastje met glazen deurtjes en fijn porselein erin en een dienblad met een rand van tin eromheen, waarop een suikerpot, een melkkannetje en blijkbaar daagse kopjes stonden, met een schaaltje chocolaatjes. De pendule op de schouw tikte duidelijk hoorbaar in het verder zo stille huis. Tante was kennelijk in gepeins verzonken en de twee jonge vrouwen keken elkaar vragend aan.

‘Tante, mag ik misschien eerst even naar het toilet?’ mompelde Hester nogal onzeker.

De oudere vrouw schrok op. ‘Natuurlijk, natuurlijk. Vanmorgen is Miep geweest, die elke week komt om de boel schoon te maken. Er staat een ketel water op het fornuis in de keuken. Misschien kunnen jullie thee voor mij maken?’

Het was drie uur. Van gebruikt serviesgoed was niets te bekennen, zag Hester even later in de keuken, terwijl ze een theebusje vond en een schepje theebladeren in de met warm

water omgespoelde theepot deed. Apollonia was inmiddels ook klaar op het toilet en kwam onderzoekend de keuken in.

‘Een stille bedoening hier,’ fluisterde ze tegen Hester.

Die knikte. ‘Tante heeft zelfs geen radio, zag ik.’

‘Ze is strenggelovig en veel van die mensen vinden het zondig om zo’n ding in huis te hebben.’

‘Maar andere kerkelijke mensen vinden het handig omdat ze dan de weerberichten kunnen horen, zegt mama.’

‘Ze vertelt ook dat de meeste boeren gewoon naar de lucht kijken en dan wel weten wat er ongeveer voor weer komt. Hoe houden we het hier in dit boerengat wekenlang uit, Hester? Ik heb er helemaal geen zin in! Het voelt alsof ik ben verbannen!’

‘Dat zijn we ook, min of meer. We moeten er maar het beste van zien te maken. Ik zag hoe moeizaam tante loopt, dus dat is best zelig.’

‘Jij hebt veel te snel medelijden met iedereen,’ vond Apollonia, die inderdaad veel praktischer ingesteld was dan haar drie jaar jongere zuster. Hun broertje Manus was jaren jonger dan Hester. Manus was het nakomertje, geboren toen hun ouders net dachten dat ze niet meer kinderen zouden krijgen, wat hun overigens verdriet deed. Wat was vader blij geweest toen hij alsnog een zoon kreeg terwijl hij de hoop al opgegeven had! De meisjes hadden toen wel een beetje het gevoel gehad alsof ze er als meisje niet erg toe deden. Manus werd altijd geprezen, wat hij ook deed. Manus hoefde niet te helpen met afwassen en andere huishoudelijke karweitjes, zoals zijn twee oudere zusters al van jongs af aan hadden moeten doen.

‘Ik zie geen bord of niets.’ Hester pakte het dienblad op en droeg de theepot, melk en suiker naar de kamer. ‘Tante, waar kan ik daagse kopjes vinden voor Apollonia en mijzelf?’

Tante wees het hun en zodra de thee voldoende getrokken was, schonk Hester drie kopjes vol door het theezeefje.

Tante wilde twee schepjes suiker. En chocolade, dat graag. Zij mochten ook een stukje chocola nemen, liet de oude

vrouw weten en het klonk uit haar mond alsof ze hun een gunst verleende.

‘Tante,’ aarzelde Hester terwijl ze in haar kopje roerde. ‘Heeft u eigenlijk gegeten tussen de middag? Ik zag geen vaat staan in de gootsteen.’

‘Ik heb een boterham op, die ik vanmorgen heb klaarge-maakt en in een zakje heb gedaan. Ik hoop dat een van jullie vanavond warm eten wil koken. Zo nu en dan brengt de buurvrouw een prakje dat ik kan opwarmen, maar dat doet ze niet dagelijks.’

‘U bent immers nog maar een week uit het ziekenhuis.’

De oude vrouw knikte. ‘Oud zijn, het is niets gedaan. Niet meer uit de voeten kunnen en afhankelijk worden van vreemden die medelijden met je hebben en die daarvoor dik willen worden betaald. Het is vreselijk!’

Voordat de oude vrouw in een tirade van mopperen zou belanden, stond Hester op.

‘Tante, welke kamers heeft u voor ons in gedachten? Waar moeten wij slapen? Dan gaan we uitpakken en ons opfrissen, en daarna ga ik eens kijken of er nog voldoende in huis is om vanavond warm eten te koken, of dat er eerst boodschappen moeten worden gedaan.’

De oude vrouw keek haar onderzoekend aan, schudde toen het hoofd en mompelde nauwelijks verstaanbaar: ‘Net je moeder! Precies Mieke!’

Het klonk echter alsof dat allesbehalve een pluspunt was.

Tante Hendrika zat in een van de leunstoelen naast de kachel die de kamer verwarmde. Ze keek nors en haar mond was een strakke streep.

‘Jullie hebben je jassen nog niet eens uitgetrokken of jullie willen al geld hebben,’ mokte ze op verongelijkte toon.

‘U heeft toch zelf gevraagd of wij voor het avondeten warm willen koken? Er is gewoon nauwelijks iets in huis,’ waagde Hester op te merken, terwijl Apollonia alleen maar op haar lip beet om de woorden die haar kennelijk op de tong brandden, binnen te houden. ‘Dan moeten er boodschappen worden gedaan.’

‘Twee opvreTERS erbij, zou mijn overleden man hebben gezegd.’

‘Graag of niet, tante Hendrika. Als het te duur voor u is om ons naar behoren te eten te geven, pakken wij gewoon de eerstvolgende bus weer en gaan we terug naar huis.’ Aan haar stem kon Hester horen dat Apollonia zich flink in moest houden. ‘We wisten toch al niet wat we in dit boerengat moesten zoeken, en als we dan toch in het huishouden moeten helpen, kunnen we dat net zo goed bij mama doen.’

Hester sloeg bijna haar hand voor de mond van schrik, maar tante knikte naar een portemonnee die op de schouw lag. ‘Nu, vooruit dan maar. Ik geef jullie gepast geld mee.’

‘Ja, stel je voor dat wij er met de inhoud van uw portemonnee vandoor gaan,’ liet Apollonia zich toch weer horen en nu klonk haar stem schamper. ‘Moeten we dan niet eerst een lijstje maken van wat er nodig is? De koffie is bijna op, zag ik, en de thee ook, en er moet wc-papier komen.’

‘Ik was al bang voor de spilzucht van de jeugd.’

‘Heus, tante, we stellen niet voor om op uw kosten heel een nieuwe garderobe aan te schaffen,’ voegde Apollonia er nog met een gezicht als een donderwolk aan toe. ‘Echt hoor, ik ga mama schrijven dat we blijkbaar ons eigen huishoudgeld mee hadden moeten nemen. Maar goed, dan dienen wij net zo goed onze eigen rekening in. Wat zouden we moeten

rekenen voor het koken van een maaltijd? Wat denk jij, Hester? En wat voor bedienen? Voor het afwassen daarna? Vijfentwintig cent per uur, zou een dienstbode dat ongeveer verdienen?’

‘Toe nu,’ zuchtte Hester. ‘Zo zal tante het toch niet bedoeld hebben, nietwaar?’

De oude vrouw haalde wat onwillig haar schouders op. ‘Wij hebben altijd heel zuinig geleefd, oom Klaas en ik. En dat is een goede christelijke deugd, waar de jongelui van tegenwoordig niet meer mee om kunnen gaan!’ Het klonk nors.

‘De meeste mensen zijn zuinig, tante Hendrika, meestal noodgedwongen. Maar het is niet fijn als we over elke kleinigheid op elkaar moeten gaan vitten.’ Hester fluisterde het bijna. ‘Ik kan hier niet goed tegen, vrees ik. Aan de andere kant heeft u grote problemen als wij inderdaad weer vertrekken. Dus we zullen van beide kanten moeten proberen om vriendelijker met elkaar om te gaan. Ik beloof u dat we geen overbodige spullen zullen kopen. U mag zelf alles controleren en als u ons niet met geld vertrouwt, wel, misschien kan de kruidenier dan alles gewoon opschrijven?’

‘Voor vanavond kunnen jullie het noodzakelijke halen,’ bromde de oude dame met zichtbare tegenzin, want Hester zag dat ze toch wel geschrokken was toen ze de opmerking hoorde over weer vertrekken. ‘Dan schrijf ik morgen alles op in het boodschappenboekje, en als jullie dat bij de kruidenier brengen, brengt hij daarna de boodschappen hier thuis. De bakker, de melkboer en de slager komen aan de deur.’

‘We moeten dus voor twee dagen de noodzakelijke kruidenierswaren meebrengen. Tjonge, we gaan het eens lekker breed laten hangen,’ bromde Apollonia net iets te hard en met een uitdagende blik in haar ogen.

‘Zal ik alleen gaan?’ piepte Hester.

‘Nee, ik ga mee! Een dergelijk uitstapje zal wel een van de hoogste genoegens zijn die het dorpsleven hier biedt.’

‘Nu ben je onnodig brutaal. Dat is ook niet fijn.’ Hester kreeg een kleur, want ze werd plotseling bang dat Apollonia

er inderdaad binnen de kortste keren de brui aan zou geven en weer zo snel mogelijk zou willen vertrekken. Want dat zou betekenen dat zij hier alleen moest achterblijven en ze wist niet zeker of ze dat wel vol zou kunnen houden. 'Ik maak eerst een lijstje. Naast koffie, thee en wc-papier hebben we aardappelen nodig en spek. Tenminste, als u spek wilt eten, tante. En welke groente wilt u hebben?'

'Zijn jullie gewend alle dagen vlees te eten?' sputterde tante nog onwillig tegen.

'Ja, dat zijn we,' haastte Apollonia zich te zeggen, uit angst dat Hester zou verklappen dat dit sinds haar vaders werkloosheid allesbehalve het geval was geweest.

Tante Hendrika gaf aan dat ze nog stoofpeertjes had liggen in de kelder, maar nu zouden die niet meer op tijd klaar kunnen zijn, dus die aten ze morgen en dan met een balletje gehakt erbij. Het was vandaag woensdag en dan had de slager gehakt in de aanbieding. Van een pond gehakt konden ze best zes balletjes maken, door er flink wat beschuit aan toe te voegen. Ze had toch nog beschuiten in de bus die nodig op moesten, omdat die oud waren geworden toen ze in het ziekenhuis lag. Voor vanavond konden ze wel een kool nemen bij de groenteboer. Welke kool, dat maakte haar niet uit. De meisjes moesten maar kijken welke het goedkoopst was.

Moeizaam werd er een boodschappenlijstje samengesteld. Hester snuffelde voortvarend in de kasten om te ontdekken wat er nog meer nodig was. Boter was er niet, de margarine was bijna op. Er lag nog maar een klein stukje oud en hard geworden brood in de trommel. Ze aarzelde. Ze begreep niet waarom iemand die er volgens zeggen toch warmpjes bij moest zitten, zo karig wilde leven, want waar moest haar geld naartoe als tante er op een dag niet meer zou zijn? Naar verre neven en nichten? Die dan dingen met de erfenis zouden gaan doen die tante Hendrika zo goed als zeker verontwaardigd zou afkeuren? Waarom genoot ze er niet gewoon zelf van? Zeker nu er al gedoe om geld was geweest toen oom nog leefde, met moeders broer en zus, al wist ze daar

het fijne niet van. Maar ze zei niets, dat zou alleen nog maar tot meer ergernis leiden.

Het was al bijna halfvijf toen de twee jonge vrouwen eendrachtig naar de kruidenier, de groenteboer en de slager liepen, op aanwijzing van hun tante waar ze moesten zijn. Het was natuurlijk ondenkbaar dat ze brood voor morgenochtend zouden gaan kopen bij de bakker die van de andere kerk was dan de kerk waar tante altijd naartoe ging. En met nog een hele lijst op- en aanmerkingen die nagalmden in hun oren, liepen ze eindelijk weer buiten.

‘Pfff. Dit wordt niets!’ merkte Apollonia op, terwijl ze nog maar goed en wel het tuinpad af waren. ‘Mama kan hoog en laag springen, maar binnen een paar dagen verzwik ik mijn voet of krijg ik buikpijn en dan ga ik mooi terug naar de stad. Stel je voor, tante denkt zeker dat ze een paar slaven op haar dak geschoven heeft gekregen! Nu, ik voel me hier duizend keer te goed voor!’

Hester beet op haar lip. ‘Ze is een oude en hulpbehoevende vrouw. Die kunnen we toch niet zomaar aan haar lot overlaten? We moeten er ook aan denken dat mama en papa in de toekomst van haar hopen te erven.’

‘Zoals ik al zei, ik hou niet van kruiperigheid en ik laat me niet zo behandelen!’

‘Eerst moet je wat afkoelen,’ suste Hester, maar ze kreeg het er wel een beetje benauwd van.

‘Daar heb je gelijk in, mijn altijd zo verstandige jongere zusje! Maar tante Hendrika mag ons niet zo behandelen als wij met de beste bedoelingen komen om haar door een moeilijke tijd heen te helpen.’

Hester knikte, want daar was ze het mee eens. ‘We moeten aan elkaar wennen, en het lijkt me het beste dat we morgen een openhartig gesprek met elkaar hebben over wat wij van tante verwachten en wat zij van ons mag verwachten.’

‘Je lijkt papa wel! Altijd even verstandig.’

‘Ik voel me ook gekwetst, Apollonia, net als jij, maar niemand is ermee gebaat als wij morgen weer met opgestoken

zeil naar de stad terugkeren. Tante Hendrika al helemaal niet en dat zal ze best beseffen.'

'Gelukkig heeft mama ons wat geld meegegeven, zodat we de terugreis in ieder geval kunnen betalen als dat nodig is,' zuchtte Apollonia duidelijk aangeslagen. 'Maar maak je geen illusies. Ik blijf hier echt niet lang. Ik laat me domweg niet koeioneren door die oude taart!'

Hester moest ineens grinniken. 'Ik uiteindelijk ook niet, hoor. Het moet voor tante nogal een schok zijn, twee stadse jongedames in haar eigen huis.'

'Met kort haar en veel te korte, enkelvrije rokken, terwijl de jurken van onze tante nog tot op de grond hangen, terwijl dat al jaren uit de mode is!'

Daarna maakten ze steeds meer grapjes. 'En dan dat dunne haar in dat knotje, met al die losse pieken, het ziet er niet uit.'

'Ze kan het maar beter af laten knippen, net als wij.'

'Dat is natuurlijk te duur. En haar schoenen zijn helemaal versleten.'

'Waarschijnlijk lopen ze hier allemaal nog op klompen. Kijk, daar, dat moet een bankgebouw zijn. Er staan netjes drie paar klompen voor de deur. Want op klompen zo'n deftig gebouw binnengaan is natuurlijk uitgesloten.'

Het tweetal werd er baldadig van. Ongegeneerd becommentarieerden ze van alles en nog wat, wat ze onderweg zagen.

'We gedragen ons als verwende stedelingen.' Hester kreeg prompt de slappe lach toen ze eindelijk de deur van de kruidenierswinkel open wilde doen en moest ertegenaan leunen terwijl haar lach luid door de straat schalde.

Apollonia hield het ook niet meer. 'O, ik doe het bijna in mijn broek!'

De deur ging onverwacht open. Hester tuimelde bijna de donkere winkelruimte in. En ze keek in een paar verontwaardigde ogen.

'Toe maar! Jullie lachen heel ons dorp uit, naar het schijnt.'

Hester was de eerste die zich herstelde. 'Nee, natuurlijk

niet, maar...' hakkelde ze geschrokken, want de blauwe ogen van de man die haar zo misprijzend aankeek, drukten pure minachting uit.

De kruidenierster liet zich op de achtergrond sussend horen. 'Doe je tante de groeten, Los. En zeg vrouw Baars dat ik de boodschappen morgen door Piet laat bezorgen, voor jullie allemaal.'

De man keek achterom en Hester haalde opgelucht adem. 'Dat is goed,' hoorde ze hem zeggen. 'Ik moest toch in het dorp zijn met het paard dat naar de smid moest. Het zal intussen wel bijna klaar zijn.'

Hester ving nog een onderzoekende blik vlak voor hij wegliep en zelfs Apollonia lachte niet langer.

'Wat een hufter,' mompelde ze zo zacht dat Hester hoopte dat noch die man, noch de kruideniersvrouw achter de toonbank het kon hebben verstaan.

'Lekker,' mompelde tante Hendrika anderhalf uur later echter tevreden, en toen waren ze het vervelende voorval gelukkig alweer bijna vergeten.

De twee jonge vrouwen keken elkaar weer aan en moesten zich inhouden om niet in lachen uit te barsten. Ze hadden bij de groenteboer een kropje sla gekocht, uit de kas natuurlijk, zo vroeg in het voorjaar, en dat was dus nogal duur geweest. Ze hadden immers geen van beiden zin gehad in kool. Dat aten ze dan morgen wel. Een rood kooltje hadden ze gekozen, en ze kochten eveneens twee goudrenetten om er appelmoes van te kunnen maken. Verder hadden ze anderhalf pond gehakt meegenomen in plaats van een pond, en daar zes royale ballen van gebraden, zodat ze tevens jus over de aardappelen hadden. Ze hadden bovendien kant-en-klare warme karnemelkse gortepap gekocht, die ze op een puntje van het fornuis in de keuken warm hadden gehouden. Tante had die net met smaak opgegeten, nadat ze net als een klein kind had geprobeerd met een lepel stroop haar naam in de pap te schrijven. Verder dan 'He' was ze overigens niet gekomen.

Tante had voor het eten op plechtige toon het Onze Vader voorgebeden. Min of meer op hete kolen zaten de twee zussen na de maaltijd de tamelijk lange bijbellezing uit, voor tante ertoe kon komen om te gaan danken. Daarna moest vanzelfsprekend de afwas worden gedaan. En voor de afwas wilde tante eerst een kop koffie hebben. Zo werd het laatste restje koffie van die dag in haar kopje geschonken, suiker erin en melk koken om erbij te doen, door een zeefje want tante hield niet van vellen in haar koffie.

De oude vrouw zat inmiddels in haar leunstoel te dommelen, met de krant die net was gebracht op haar schoot. De twee jonge vrouwen in de keuken fluisterden bijna.

‘Wat een dag!’ begon Apollonia. ‘Nou, ik weet nu al dat ik hier zo kort mogelijk blijf, tussen al die boerenpummels.’

Hester beet op haar lip en dacht terug aan die blauwe ogen die haar in de namiddag zo vol minachting hadden aangekeken. Ze wist zelf niet waarom die blik haar zo van haar stuk had gebracht.

‘Ik begrijp het niet,’ zei ze peinzend. ‘De mensen hier moeten ons blijkbaar niet, maar we hebben hun toch niets misdaan?’

‘Behalve misschien dat ze ons afgeknipte haar, te korte rokken en lippenstift afkeuren! In de ogen van die lui moeten we wel vrouwen van lichte zeden lijken,’ schamperde Apollonia.

Hester was daar niet zo zeker van. ‘Misschien, maar ze weten toch ook wel dat het leven in de stad heel anders is dan hier? In een klein dorp gebeurt immers alles twintig jaar later dan in de stad, zegt mama geregeld? Wij gaan weleens naar de film. Dat doen ze hier niet. Wij gaan ook weleens ergens heen om te dansen of koffie te drinken, lekker met appeltaart en slagroom erbij.’

Apollonia knikte. ‘Inderdaad. Allemaal luxe waar strengelovige mensen maar liever verre van blijven. In hun ogen zijn dat de verleidingen van de duivel. Die loert volgens hen vast op elke straathoek van de stad!’

Ineens glimlachte Hester verlegen. ‘Misschien doen wij

nu hetzelfde als zij. Wij oordelen op basis van vooroorde-
len.'

'Ach, dit is gewoon onze wereld niet. Wij zien eruit op een manier waar ze hier niet blij mee zijn. Maar zoals ik al eerder zei, zodra tante Hendrika weer een beetje uit de voeten kan, ben ik hier weg. Vast en zeker!'

'Die zuinigheid zal nog wel tot veel gedoe leiden,' vreesde Hester nadenkend.

'Ja, en als ze moeilijk doet... Ik ga morgen een brief schrijven aan mama waarin ik dit allemaal vertel. Dan kijkt ze tenminste niet gek op als ik over een paar dagen alweer terug wil komen. En al vinden ze dat niet goed, dan ga ik toch terug naar huis. Tante Hendrika zit er volgens mama warmpjes bij. Ze had dus best hulp kunnen inhuren. Hier zijn immers net zo goed veel werklozen? En er zullen ook wel alleenstaande vrouwen zijn, die een paar extra centen goed kunnen gebruiken. Feitelijk zijn wij dus slachtoffer van tante Hendrika's zuinigheid.'

'Misschien, maar het kan toch zijn dat ze helemaal niet zoveel geld heeft als mama denkt? En dan kunnen we haar niet zomaar in de steek laten, vind ik.'

'Daar komen we nooit achter. Of misschien ga ik als ze slaapt een keer op zoek naar een spaarbankboekje, om daarin te neuzen hoeveel ze op de bank heeft staan.'

'Natuurlijk doe je dat niet,' reageerde Hester geschrokken.

'Nou, zo gek zou het niet zijn. Dan weten we tenminste wat er een fabeltje is of wat een feit. Als tante over elke uitgegeven cent gaat zitten mieren in de komende dagen, weten we in ieder geval waar we een grens kunnen trekken.'

'Als ze geen geld heeft, kunnen we haar niet zomaar in de steek laten.'

'Dat is waar. Maar als ze het wel heeft, hoeven we ons niet onnodig schuldig te voelen als we er de brui aan geven. Zo denk ik erover!'

De avonduren kropen om. Ze dronken zelf ook een kop koffie nadat ze hadden afgewassen, lekkere vers gezet. Tante zei niets, al keek ze zuinigjes! Daarna liet tante Hendrika

weten dat ze om acht uur 's avonds thee wilde drinken, omdat nog meer koffie haar onnodig uit de slaap zou houden. Om negen uur ging ze altijd naar bed, en het was Hester die haar moest helpen met uitkleden en het aandoen van de nachtjapon. Ook moest tante warme bedsokken aan, omdat ze zo snel last had van koude voeten en die hielden haar dan wakker. Het klonk bijna als een bevel, en zo voelde Hester dat dan ook.

Toen de oude dame uiteindelijk met een tevreden zucht onder de dekens lag, draaide Hester de olielamp op het nachtkastje laag. Daarna blies ze het laatste vlammetje uit, ze fluisterde 'Welterusten, tante,' en sloot de schuifdeuren van de voorkamer achter zich. Even veegde ze een paar tranen uit haar ogen en haalde toen diep adem. Ze kon zich niet voorstellen dat ze ook maar een dag langer dan strikt noodzakelijk hier wilde blijven!

Vroeger was de slaapkamer van tante Hendrika de mooie kamer geweest, herinnerde ze zich ineens. Nu was het een slaapkamer, waarschijnlijk omdat tante geen trappen meer kon lopen. Steeds minder mensen hadden nog de oude gewoonte van een mooie kamer, die alleen op de zondag of bij deftig bezoek werd gebruikt, op hoogtijdagen als een bruiloft of een doop, of bij een trieste aangelegenheid als een begrafenis. Dat waren ook de dagen waarop de voordeur werd gebruikt, en nog steeds liepen de meeste mensen in dorpen gewoon achterom, waar een deur nooit op slot was, zelfs niet 's nachts. De achterkamer werd nu voor gewoon en voor de zondag gebruikt.

'Ik ga naar boven,' huiverde Hester toen de tranen niet langer achter haar ogen prikten.

Op de bovenverdieping waren twee kamers getimmerd. In de grootste daarvan stond een oud ledikant dat geschikt was om als logeerbed te gebruiken. De meisjes zochten in de kast die daar stond tot ze lakens, kussens en dekens hadden gevonden om het bed op te maken. Hester huiverde. Het tochtte op de zolder en toch rook het er bedompt. Het was er kil en ongezellig.

Na het avondeten was de kachel beneden in de kamer van tante Hendrika getemperd zodat de as alleen nog wat na smeulde en nauwelijks meer warmte gaf. 's Nachts de kachel en het fornuis in de keuken laten branden was in de ogen van tante Hendrika natuurlijk pure geldverspilling. Bovendien ging ze toch altijd op tijd naar bed, zoals ze dat haar leven lang gewend was geweest. De meisjes moesten de volgende morgen als ze waren opgestaan het vuur in het fornuis in de keuken en in de kachel weer oppoken, want ze wilde niet onnodig in de kou zitten. Kolen en kachelhoutjes lagen in het schuurtje achter de keuken. Daar stond ook de petroleum voor het oliestel en de lampen. Maar op een zolder werd vanzelfsprekend niet gestookt.

Nadat ze snel in hun flanellen nachtjaponnen waren geschoten, kropen de twee zussen dicht tegen elkaar aan, om elkaar te warmen. En misschien ook wel om elkaar een beetje te troosten, dacht Hester met een zucht. Ze dacht niet dat ze zich hier in dit dorp ook maar één moment gelukkig zou kunnen voelen.

'Ik vond het een rottag,' fluisterde Apollonia even later in het donker.

'Ik had er ook meer van verwacht,' antwoordde Hester zo zacht dat het alleen door haar zus gehoord kon worden. 'Ik voel me niet bepaald welkom hier, en we zijn toch met de beste bedoelingen naar tante toe gekomen.'

'Ja.' Apollonia lachte schamper. 'We gingen uit goedheid onze oude tante helpen, nu die problemen heeft om naar behoren voor zichzelf te zorgen. En hoe worden we behandeld? Als een paar dienstbodes. Of als vrouwen die wel van lichte zeden moeten zijn, omdat ze lippenstift dragen en die, nog erger, behoeften hebben zoals honger! We kosten dus geld en in de ogen van die oude draak is dat alleen al verdacht.'

'Sst. Zachtjes. Je oordeelt te hard,' meende Hester. 'Misschien gaat het morgen wel beter en had tante vandaag pijn of iets anders waardoor ze een slecht humeur had.'

'Wel, ik wil beslist snel uitvissen of de oude dame er nu

wel of niet warmpjes bij zit.’

‘Niet in letterlijke zin,’ fluisterde Hester toen en ze grinnikten onverwacht. ‘Ik zou bijna naar beneden gaan om een kruik warm te maken. Zo koud is het hier. In de winter moet het hier niet te harden zijn!’

‘Het fornuis brandt niet meer, dus er is geen warm water,’ reageerde de ander nuchter. ‘Maar je hebt gelijk, Hester, het is ronduit kil hierboven. Hier is het al jaren niet meer warm geweest. Laten we morgen maar op zoek gaan naar een extra deken. Nu moeten we elkaar maar warm zien te houden.’

Ze kropen dicht tegen elkaar aan. Aan de ademhaling te horen, sliep Apollonia al snel in, maar Hester lag nog lang wakker. Toen ze uiteindelijk bijna in slaap gesukkeld was, schrok ze al korte tijd later weer wakker omdat ze die blauwe ogen met die afkeurende blik erin ineens weer haarscherp zag, alsof die man van vanmiddag haar weer van heel dichtbij aankeek.

Stadsmeisje Hester wil het liefst zo snel mogelijk weg uit 's-Gravendeel, maar dan wordt ze verliefd

Heeft zij weer! Hester en haar zus worden naar hun oudtante in 's-Gravendeel gestuurd, omdat de oude dame is gevallen en hulp nodig heeft. De stadse zussen worden in het vlasdorp met wantrouwen bejegend. Zelf vindt Hester het ook niet alles: het dorp is nogal bekrompen, vindt ze, en haar oudtante is zo vreselijk zuinig. Het enige lichtpuntje dat ze hier kan vinden is Bart, op wie ze smoorverliefd wordt. Maar een toekomst voor hen samen, daarover heeft ze toch haar twijfels. Wat heeft een stadsmeisje als zij te zoeken op een boerderij?

Gerda van Wageningen weet als geen ander de gewoontes én bijzonderheden van een vervlogen tijd op papier te vangen. *Bloeiend vlas* is het afsluitende deel van haar trilogie over de vlasteelt in de Hoeksche Waard.

Eerdere delen in de VLASTEELT trilogie:

Z&K

ISBN 978 94 0190 632 6 NUR 344

9 789401 906326

www.romanserie.nl